

VOLKSGAZET, oorspronkelijk De Volksgazet, socialistische partijkrant, voor het eerst verschenen op 3 juni 1914.

Het blad ontstond uit de organen van twee rivaliserende groepen in Antwerpen. Het eerste was De Werker, in 1868 opgericht als weekblad en spreekbuis van het Volksverbond, bakermat van het Antwerps georganiseerd socialisme. In 1894 werd De Werker een dagblad (1913 : 3.700 abonnees). In 1907 kreeg het de concurrentie van het dagblad De Volkstribuun, orgaan van de zgn. neutrale vakbonden, waarin de diamantbewerker de leiding hadden. In tegenstelling tot de „rode” vakbonden (haven, zee, metaal) streden zij onder „wit-groene” kleuren. (Vgl. de vlag van de Antwerpse Diamant Bewerker (ADB), ontworpen door H.P. Berlage). De Volkstribuun steeg tot 7.500 exemplaren.

WELKOM

WELCOME
allied Comrades in Arms

The People of our world-famous port greet their valiant soldiers of the United Nations, who were the first to enter Antwerp.

While you fought your great battles, we did our best in a less spectacular underground struggle.

Now we are again united in one front. The workers of Antwerp, organised by tens of thousands in their Socialist and Trade-Union movement will do their utmost best to help you in your gallant efforts to bring our common war against Nazi-Germany to a victorious end.

Long Live the United Nations! Long live Belgium! Long live the Socialist and Labour Movements!

Hoe de Bevrijding kwam

BRUSSEL BEVRIJD
 Onder het veldtocht van de bevrijdende strijdkrachten werd het duidelijk dat de strijd met Duitsland in de richting van Brussel en Antwerpen, in een verkenning van de mogelijkheden van de bevrijding van België, was overgegaan. Inder tijd bleef de bevrijding van België een belangrijk onderdeel van de bevrijding van Nederland.

DE GEAALLIEERDE RUKKEN OP NAAR ANTWERPEN
 De Duitse troepen die op 28 september in Brussel werden opgevangen, werden op 29 september in Antwerpen opgevangen. De Duitse troepen die op 29 september in Antwerpen werden opgevangen, werden op 30 september in Antwerpen opgevangen. De Duitse troepen die op 30 september in Antwerpen werden opgevangen, werden op 1 oktober in Antwerpen opgevangen.

Het laatste Nieuws uit Londen

De bevrijding van de hoofdstad
 De bevrijding van Brussel, die op 28 september werd voltooid, was het laatste hoofdstuk van de bevrijding van België.

De bevrijding van Antwerpen
 De bevrijding van Antwerpen, die op 29 september werd voltooid, was het laatste hoofdstuk van de bevrijding van België.

De bevrijding van Nederland
 De bevrijding van Nederland, die op 5 mei 1945 werd voltooid, was het laatste hoofdstuk van de bevrijding van België.

De tanks van de Bevrijding zijn hier

De tanks van de bevrijding zijn hier. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van België. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van Nederland. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van België.

WELKOM

Geallieerde Wapenbroeders

Het volk van onze wereldberoemde havenstad groot de geallieerde soldaten van de Verenigde Naties, die de eerste waren om Antwerpen binnen te trekken.

Tervijf jij Uw grote veldslagen leverde, deden wij ons best in een minder spectaculair, ondergrondse strijd.

Nu zijn wij allemaal verenigd in één groot front. De arbeiders van Antwerpen, zijn georganiseerd en syndicaal bestuurd om de best mogelijke bijdrage te leveren aan de bevrijding van België.

Leve de Verenigde Naties! Leve België! Leve de Socialistische Arbeidersinternationale!

BEIJGSC VAKVERBOND B.V.V.

Arbeiders, Bedelnden, Kameraden,

De regering verwacht
 De regering verwacht dat de arbeiders van België zich zullen verenigen in een vakverbond dat de belangen van de arbeiders zal behartigen.

Antwerpenaars pleegt geen onbezonnen Daden
 De Antwerpenaars pleegt geen onbezonnen Daden. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van België. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van Nederland. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van België.

Antwerpenaars pleegt geen onbezonnen Daden
 De Antwerpenaars pleegt geen onbezonnen Daden. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van België. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van Nederland. Ze zijn de vruchten van de bevrijding van België.

Verder deze serie kleine 4 veldtocht wordt voortgezet. De eerste twee opentopingen van de verovering van België en Nederland. De derde opentopingen van de verovering van België en Nederland. De vierde opentopingen van de verovering van België en Nederland.

De bevrijding van de hoofdstad
 De bevrijding van Brussel, die op 28 september werd voltooid, was het laatste hoofdstuk van de bevrijding van België.

De bevrijding van Antwerpen
 De bevrijding van Antwerpen, die op 29 september werd voltooid, was het laatste hoofdstuk van de bevrijding van België.

De bevrijding van Nederland
 De bevrijding van Nederland, die op 5 mei 1945 werd voltooid, was het laatste hoofdstuk van de bevrijding van België.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Landgenoten
 Landgenoten, de bevrijding van België is het resultaat van de samenwerking van de geallieerde strijdkrachten en de Nederlandse verzetsbeweging.

Onder impuls van Camille Huysmans, Edward Anseele en Jan van Zutphen (Nederland) werd de „broedertwist” in 1910 bijgelegd, al bleven beide kranten bestaan, De Werker als spreekbuis van de Belgische Werkliedenpartij (met hiervoren bedoelde vakbonden), De Volkstribuun als tolk van de neutrale vakbonden, gedrukt in een ADB-gebouw. Na de algemene werkstaking van 1913 kwamen

de leiders tot het inzicht, dat de socialistische beweging met één dagblad beter gediend zou zijn. Het probleem werd op arrondissementcongressen geregeld, al bleven de onderlinge vakbondsverhoudingen bestaan. Willen Eekelers kreeg de leiding en zou van de krant een socialistisch, maar ook een „volks- en nieuwsblad” maken. Edward Preumont werd hoofdredacteur, Jan Samijn afge-

De redactiezolder van Volksgazet in de Baron Joostenstraat rond 1920. Van links naar rechts: U. Jamar, M. Tralbaut, J. Laroche, A. van Laar, F. Mielants, W. Eekelers en E. de Bom.

vaardigd beheerder. C. Huysmans, die afgevaardigde van de Brusselse socialisten in de Raad van Beheer was, schreef bijna dagelijks de niet-ondertekende hoofdartikelen.

Na het bombardement van Antwerpen (7-9 oktober 1914) staakte het blad zijn publikatie. Het verscheen opnieuw op 18 november 1918, in 1.800 exemplaren, maar in 1920, het jaar van de eerste verkiezingen met algemeen stemrecht, was de oplage gestegen tot 28.000. Het blad beleefde een groeiende bijval: 40.000 ex. in 1925, 50.000 in 1940. In 1929 fuseerde het met Het Volksblad, opgericht in 1924, sedert 1927 De Volksgazet van Brabant genoemd.

Ook in de Tweede Wereldoorlog werd de publikatie gestaakt. Op de in beslag genomen persen werd toen het Vlaams-nationalistisch dagblad Volk en Staat gedrukt. Dank zij voorbereiding in het verzet kon Volksgazet nog tijdens de bevrijdingsgevechten om Antwerpen op 4 september 1944 opnieuw verschijnen, als eerste Belgisch dagblad. In oktober 1944 had de krant reeds een oplage van 125.000.

De laatste jaren ziet de socialistische opiniepers in België, zoals elders, een commerciële achteruitgang. Van 1958 tot '69 daalde ze in België van 472.000 tot 295.300 exemplaren. Tussen 1958 en '66 verloor Volksgazet, die na de oorlog opgang had gemaakt, 21 % van haar oplage. In 1969 bedroeg die nog 73.510 exemplaren, waarvan 57,98 % werd verspreid in de agglomeratie Antwerpen, 21,43 % in de provincie Antwerpen. De krant drong niet door in Oost- en West-Vlaanderen, omdat die provincies als verkoopsgebied bij overeenkomst werden overgelaten aan haar socialistische collega Vooruit in Gent.

Sommigen schrijven de achteruitgang toe aan de al te sterke gebondenheid aan de partij. In socialistische kringen wordt gewezen op de economische structuren die de andere persorganen bevoordelen (de concentratie, de reclamepolitiek). In 1971 wees de hoofdredacteur, Jos van Eynde, op de achteruitgang van de opiniepers, wat geen Belgisch verschijnsel is: „Als socialistische bladen in België, moeten wij streven naar een middenweg tussen opiniepers en populaire pers, wat in sommige gevallen een erg hybride karakter kan verwekken”. In hoeverre de (door de buitenwereld niet steeds goed begrepen) standpunten inzake de Vlaamse politiek met dit alles te maken hebben, is

voorlopig moeilijk te zeggen. Bij de Vlaamse zogeheten progressieve jeugd leeft een opvatting die weinig weerklank vond in het blad.

In 1966 verenigde Volksgazet zich met andere, al dan niet zuiver socialistische kranten in een Unie van de socialistische pers, bij wijze van antwoord op andere groepsvormingen die tot doel hebben gezamenlijk advertenties te werven.

Bij haar ontstaan in 1914 legde Volksgazet de klemtoon op socialistische en Vlaamse overtuiging. Politieke gelijkheid betekende voor haar ook culturele gelijkheid. Onder impuls van Huysmans zou het blad radicaler Vlaamsbewust worden dan de meeste andere toenmalige niet-nationalistische bladen. In de krant van 4-5 januari 1919 kante Huysmans zich b.v. tegen „de uitbuiting der activistische dwaling”. Hij gaf de activisten geen gelijk, maar hij wilde niet iedereen over dezelfde kam scheren en bestreed de kringen die de repressie te baat namen om de V.B. zèlf aan te pakken. In die geest onthaalde Volksgazet jonge socialistische medewerkers die uit het activisme kwamen, o.m. Lode Craeybeckx, Em. de Bom, Flor Mielants, Albert van Laar. In een artikel over Het Socialisme in Vlaanderen schreef Huysmans op 13 mei 1919 in de krant: „De zelfstandigheid van de Nederlandsche en Fransche beschaving in een onverdeeld België. Deze zelfstandigheid doorzetten is de eenige mogelijke oplossing van het Vlaamsch-Waalsch probleem. De Walen moeten meesters van hun beschaving blijven. De Vlamingen moeten meesters van hun beschaving worden. Noch min noch meer”. Huysmans zou zijn leven lang vrij geregeld in de krant blijven schrijven. Na de Eerste Wereldoorlog heeft hij ook een tijdlang het bedrijf geleid. Andere hoofdredacteurs waren: J. Preumont, U. Jamar, W. Eekelers (die voorzitter van de Raad van Beheer werd), A. Molter.

In de jaren dertig kante Volksgazet zich fel tegen de rechtse en fascistische stromingen in de Vlaamse rijen; ze nam toen Firmin Mortier, Edg. Denhaene en Herman Vos op. Na de Tweede Wereldoorlog nam de krant tegenover de collaboratie een hard standpunt in, zonder haar eigen Vlaamse overtuiging te loochenen.

Op het eind van de Duitse bezetting had Jos van Eynde, die vóór de oorlog redactiesecretaris was, in de clandestiniteit volmacht gekregen om de krant na de bevrijding te laten verschijnen. Hij werd hoofdredacteur, terwijl Molter de administratieve leiding kreeg. Van Eynde (z. aldaar) verwierf bekendheid met zijn sterk polemische hoofdartikelen. Hij combineerde zijn journalistiek werk, zoals zijn voorgangers, met een leidende rol in de partij. Volksgazet, als partijkrant, verloor de belangen van de na de Tweede Wereldoorlog tot Belgische Socialistische partij (BSP) geworden politieke formatie niet uit het oog. Toen in Wallonië langzaam het besef groeide dat de francofone overheersing in België had afgedaan en toen als verweer sterke federalistische neigingen doorbraken (1961), liet Volksgazet op gezette tijden, vooral ook met het oog op een driester wordend Brussel, niet na de grens te bepalen tot waar francofone aanspraken zich voortaan mochten doen gelden. Volksgazet blijft op Belgisch-socialistisch standpunt, zal de culturele autonomie aanvaarden en het spel der structurele reorganisatie van de gemeenschap spelen, kritisch toekijken, maar ook

alle positieve veroveringen op een infaam verleden toejuichen. Zo verleende ze steun aan de actie van Lode Craeybeckx („Antwerpen laat Brussel niet los”) en aan de zgn. Rode Leeuwen, waarschuwde tegen wat ze als niet-haalbare of gevaarlijke standpunten beschouwde en bleef beducht voor klerikale overheersing in een „vrij Vlaanderen”.

Terwille van de evolutie in de partijverhoudingen of -atmosfeer, die ook de V.B. beïnvloedden, zij anderzijds vermeld dat de Volksgazetredacteur Lode Hancké in de krant van mei tot december 1967 een opmerkelijke reeks van zestien interviews over de toekomst der arbeidersbeweging in België publiceerde. In die reeks kwamen, voor het eerst in Volksgazet, vooraanstaande katholieken aan bod, onder wie bisschop De Smedt van Brugge en August Cool, toenmalig voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond. Reeds in 1963 had dezelfde auteur zijn aandacht gewijd aan concilieproblemen. Hancké trad later ook toe tot de redactie van het in christelijk-progressieve kringen ontstane tijdschrift *De Maand*.

Tot de bekendste medewerkers van Volksgazet behoren, behoudens de reeds genoemden, Lode Zielens, Marc E. Tralbaut, Raymond Herreman, Karel Leroux, Hubert Lampo, Piet van Aken, Jos van Elewyck, Rik Lenaerts, Eddy van Vliet, Willy Vaerewijk.

In de zomer 1974 begonnen de uitgevers van Volksgazet en Vooruit besprekingen met het oog op een fusie, wat in Gentse socialistische kringen op verzet stuitte.

LITERATUUR : R. van Sint-Jan, *Die politische Presse Belgiens*, in *Zeitungswissenschaft*, XIV, nrs. 1-6 (januari-november 1929); - *Veertig jaar Volksgazet*, in *Volksgazet* (3 en 4 juni 1954); - *Camille Huysmans* (Vlaamse Pockets, 1961); - H. de Borger, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Antwerpse pers. Repertorium 1794-1914* (Interuniversitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis, Bijdragen 49, 1968); - J. Dhondt e.a., *Geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging in België* (1960-'68); - J. Gol, *Le monde de la presse en Belgique* (1970); - H. de Ridder en F. Verleyen, *Waar is nu mijn mooie boomgaard?* (1971); - J. Ceuleers, *Oplageanalyse van de Belgische pers*, in *Socialistische Standpunten*, jg. 18, nr. 2 (1971); - Th. Luykx, *Ontwikkeling van de Belgische pers sedert Wereldoorlog II* (1972); - J. van Eynde, *Zestig jaar „Volksgazet”*, in *Volksgazet* (4 juni 1974).

GASTON DURNEZ